

ר' עובדיה מברטנורא

רותחות הן, פירוש שאין הדעת סובלתו, מפני שבוש הנוסחאות וגרסאות מהופכות שמצא בגמרא שלפניו בפרק במה מדליקין, שהוא היה גורם מפני מה אמרו אין טומנין בדבר שאינו מוסיף הבל משחשיכה גזירה שמא יטמין ברמץ, ומפני מה אמרו אין טומנין בדבר המוסיף הבל מבע"י גזירה שמא ירתיח, ואין הגרסות כן, אלא מפני מה אמרו אין טומנין בדבר שאינו מוסיף הבל משחשיכה גזירה שמא ירתיח, ואין טומנין בדבר המוסיף הבל מבעוד יום גזירה שמא יטמין ברמץ: **ב שלחין**. עורות. תרגום והפשיט, וישלח: ומטלטלין אותן. בין שטמן בהן בין שלא טמן בהן, דחזו למזג עליהו, כלומר להשען עליהם: ואין מטלטלין אותן. דמוקצות הן לטוות ולארוג, ואף על פי שטמן בהן לפי שעה לא הפקירן לגמרי כשלא יחדן להטמנה, אבל יחדן להטמנה

משנה ב

טוֹמְנִין בְּשִׁלְחִין - עורות של בהמה שאינם מוסיפים הבל, וּמְטַלְטְלִין אוֹתָן בשבת, הואיל וראויים לשבת עליהם⁴⁸. טומנים בְּגִזֵי צֶמֶר וְאֵין מְטַלְטְלִין אוֹתָן כיוון שמייוחדות הן לטווייה ולאריגה, והרי הן מוקצה⁴⁹.

כִּיצַד הוּא עוֹשֶׂה אם טמן בגיזי צמר, האסורות בטלטול, כיצד מוציא מהן את הקדרה? **נוטיל אֶת הַכֶּסֶף** שעל פי הקדרה וְהֵן נּוֹפְלוֹת כִּי טלטול כזה נקרא טלטול מן הצד, ומותר.

רבי אלעזר בן עזריה אומר: קפה של גיזי צמר שטמן בה את הקדרה - **מטה על צדה ונוטיל** מהתבשיל שבקדרה, אבל לא יטול את הקדרה מתוך הקופה **שְׁמָא יִטוֹל** את הקדרה וְאֵינוּ יִכּוֹל לְהַחֲזִיר אותה, שאם יטלנה שמא יפלו גיזי הצמר למקום הקדרה ויבוא לטלטל את הגיזין. וְחֻכְמֵיהֶם **אֹמְרִים: נוטיל** את הקדרה מתוך הקופה וּמְחֲזִיר ואין חוששים שמא תתקלקל הגומא שבה היתה הקדרה, ויבוא לטלטל את הגיזין.

לא כשהו את התבשיל שבקדרה מִבְּעוֹד יוֹם -

מטלטלים: **כיצד יעשה**. זה שטמן בהם כיצד יטול קדרתו, הואיל ואסור לטלטלן והרי היא טמונה כולה בהן: **נוטיל**. כסוי של קדרה שיש תורת כלי עליו, ואע"פ שהן עליו לא איכפת לן דלא נעשה בסיס להן שאין עשוי אלא לכסות את הקדרה: **רבי אלעזר בן עזריה אומר קופה מטה על צדה ונוטיל**. כשבא ליטלה מטה את הקופה על צדה, שמא יטול את הקדרה ויפלו הגיזין שמכאן ומכאן לתוך הגומא שיש בה הקדרה ואם יצטרך לחזור ולהטמינה לא יוכל לטלטל הגיזין לכאן ולכאן ולעשות גומא ולהחזירה לתוכה: וְחֻכָּא **נוטיל**. את הקדרה ואם נפלו הגיזין שמכאן ומכאן ולא נתקלקלה הגומא מחזיר הקדרה למקומה, ולא אסרינן ליה ליטול את הקדרה לכתחלה גזירה שמא

ביאורים והרחבות

48. בגמרא (מט, א) שואלין: באיזה סוג של שלחין משנתנו מדברת שמותר לטלטלם, שלחין של בעל הבית תנו, אבל של אומן, כיוון דקפיד עלייהו (שלא יתקלקלו) לא מטלטלינן להו, או דילמא של אומן תנו וכל שכן של בעל הבית? ומסקנת הגמרא שדבר זה שנוי במחלוקת נתאים.

49. בגמרא למדין בשם רבא: לא שנו אלא שלא ייחדן להטמנה, אבל ייחדן להטמנה מטלטלין אותן (משום שבכך גילה דעתו שרצונו להשתמש בהם בשבת).

ר' עובדיה מברטנורא תתקלקל הגומא. ומודים חכמים שאם נתקלקלה הגומא שלא יחזור. והלכה כחכמים: לא יכסנו משתחשך. שאסור להטמין בשבת בין בדבר המוסיף הבל בין בדבר שאינו מוסיף הבל בדרך הטמנה: ונותן. בשבת, תחת הכר שמשים מראשותיו ואע"פ שהוא מלא מוכין או נוצה, שאין דרך הטמנה בכך: כסת. גדול מכר: ה א במה בהמה יוצאה. לפי שאדם מצווה על שביית בהמתו בשבת, ומידי דמנטרא ביה הבהמה לא הוי כמשאוי ומידי דלא מנטרא ביה הוי כמשאוי: אפשר. חבל שקושרים על פי הבהמה: והנאקה. בגמרא מוקי לה בנאקה לבנה דוקא שצריכה נטירותא יתירתא: בחטם. לוקחין כמין טבעת של ברזל ונוקבין חוטם הנאקה ומכניסין אותו בתוכו: לובדקס. חמור הבא ממדינת לוד, והם קשים וחזקים וצריכין שמירה יותר משאר חמורים הנמצאים בישוב: בפרומביא. רסן של ברזל: בשיר. כמין אצודה כגון

מערב שבת - לא יכסנו עוד משתחשך לפי שאסור לטמון בשבת אפילו בדבר שאינו מוסיף הבל, גזירה שמא ימצא אדם קדרתו שנצטננה וירתחנה בשבת. פסוהו בערב שבת ונתגלה בשבת - מותר שוב לְכַסּוֹתוֹ כשם שמותר להחזיר את הקדרה למקום ההטמנה. מְמַלֵּא אדם בשבת אֶת הַקִּיתוֹן - כד מים צוננים, וְנוֹתֵן לְתַחַת הַפֶּר או תַּחַת הַנְּקֵט לשמר צינתם, לפי שאין זו דרך הטמנה המביאה לבישול, ובזה לא גזרו חכמים⁵⁰:

פרק חמישי

שביתת בהמתו ממלאכה בשבת

משנה א

בְּמַה⁵¹ בְּהֵמָה יוֹצֵאָה בשבת לרשות הרבים, וּבְמַה אֵינָה יוֹצֵאָה? יוֹצֵא הַגָּמֹל בְּאַפְסָר - חבל הקשור על לחיו ומושכים אותו בו, וְנֹאקָה - נקבת הגמל יוצאת בְּחָטָם - חח ברזל שמכניסים בחוטמה, וְלִבְדָּקִים - חמור הבא מארץ לוב יוצא בְּפְרָמְבִּיא - רסן ברזל, וְסוֹס יוצא בְּשִׁיר - בשרשרת שבצווארו, וְכָל הַבְּהֵמוֹת בְּעֵלֵי הַשִּׁיר שנותנים שיר בצוואריהן סביב צווארו וטבעת קבועה בו ומכניסים בטבעת חבל ומושכין הבהמה: וכל בעלי השיר. כגון

ביאורים והרחבות

50. גרסינן בגמרא (נא, א): אמר רב יהודה אמר שמואל: מותר להטמין את הצונן. אמר רב יוסף: מאי קמשמע לן? תנינא: ממלא אדם קיתון ונותן תחת הכר או תחת הכסת! אמר ליה אבוי: טובא קמשמע לן, דאי ממתניתין, הוה אמינא: הני מילי - דבר שאין דרכו להטמין, אבל דבר שדרכו להטמין לא, קמשמע לן.

51. הַקְדָּמָה: אדם מצווה על שביית בהמתו בשבת, שנאמר (שמות כג, יב): "שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מַעֲשֶׂיךָ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת, לְמַעַן יָנוּחַ שׁוֹרְךָ וְחֹמְרְךָ וַיִּנְפֹּשׂ בְּן אֲמֹתֶךָ וְהָגַר". מכאן שאסור להוציא משא על הבהמה בשבת. אך דבר העשוי לשמירת הבהמה, שבלעדיו לא תישמר כלל, אינו נחשב משא. וכן דבר שהבהמה זקוקה לו מפני קור או חום או מפני צורך אחר, דינו כבגד לאדם, והיא יוצאה בו. אך אסור שהבהמה תצא בשבת בדבר שאינו עשוי לשמירה, או

יוצאים בשיר, ונמשכים ברצועה המחוברת **בשיר** שכך היא דרך שמירתם, **ומזין עליהן** מי פרה אדומה, אם נטמאו השרשראות במת, וכן **וטובלין** את השרשראות בעודן **במקומן** - כלומר, הן ההזאה והן הטבילה יכולים להיעשות כשהשרשראות בצוואר הבהמה, ואינו צריך להסירן⁵²:

משנה ב

חמור יוצא לרשות הרבים בשבת **במרדעת** - מכסה שעל גבו לחממו, שאין זה משאוי אלא מלבוש, **בזמן שהיא קשורה לו** מערב שבת, שאם אינה קשורה חוששין שמא תפול מעליו בשבת, ויטלטלנה ארבע אמות ברשות הרבים.

זכרים - אילים **יוצאין לבובין** - בעור שקושרים להם תחת זכרותם כדי שלא יעלו על הנקבות⁵³.

רחלות יוצאות להזנות - שזנבן קשור למעלה כדי שיעלו עליהן הזכרים, **בבולות** - שזנבן קשור למטה שלא יעלו עליהן הזכרים, **וכבונות** - מכוסות בכסות, כדי לשמור על צמרן שלא יתלכלך.

ר' עובדיה מברטנורא כלבים של ציידים וחיות קטנות: **יוצאים בשיר**. כרוך על צוארן החבל הקבוע בשיר: **ונמשכין בשיר**. ואם רצה מושך הבהמה בחבל שבשיר: **ומזין עליהן**. במקומן כמות שהן בצואר הבהמה, אם נטמאו במת: **וטובלין במקומן**. מכניסים הבהמה במים להטביל השיר. ואף על גב דקי"ל שכל הכלים המיוחדים לבהמה אין מקבלין טומאה, השיר וכיוצא בו מקבל טומאה וצריך טבילה, הואיל ועשוי לאדם שיהיג בו את הבהמה, ככלי העשוי לתשיש אדם דמי.

במרדעת. כמין אוכף קטן, ומניחים אותו על החמור כל היום כולו כדי שיתחמם: **בזמן שהיא קשורה לו**. מערב שבת, דגלי דעתיה שהחמור צריך לו לחממו, כדאמרי אינשי חמרא אפילו בתקופת תמוז קריר ליה ולא משאוי הוא. אבל לקשור

מרדעת על החמור בשבת אסור, לפי שאי אפשר לקשרה לו אלא אם כן סומך עצמו בצדי הבהמה ונמצא משתמש בבעל חיים, ואם עבר וקשר אסור לצאת בו: **לבובין**. בעור שקושרים להם כנגד זכרות שלא יעלו על הנקבות: **שחוזות**. שאוחזים אליה שלהן קשורה למעלה כדי שיעלו עליהן זכרים: **בבולות**. שכובלים אליה שלהן וקושרים אותה ברגליהן כדי שלא יעלו עליהן זכרים: **כבונות**.

ביאורים והרחבות

שעשוי לשמירה יתירה, או בדבר שאינו לצורך הבהמה, ואפילו בדבר העשוי לנוי, כשאין הבהמה רגילה בו, שכל אלו נחשבים כמשא. פרטי דינים אלו מפורטים בפרקנו.

52. בגמרא (נב, ב) למדין בשם רבי יצחק נפחא, שלמרות שכלים המיוחדים לבהמה אינם מקבלים טומאה, טבעות אלה מקבלות טומאה, מפני שבתחילה היו טבעות אלה לשימוש אדם, ואחר כך תיקנם לשימוש בהמה, לכן טומאתם הישנה עדיין לא בטלה. רב יוסף אמר: הואיל ואדם מושך בהם את הבהמה (אם כן כלי שימושו של אדם הן).

עוד למדין, שמדובר שהטבעת אינה הדוקה וצמודה לבהמה, באופן שיכנסו המים ללא חציצה. 53. בגמרא (נג, ב) מובאים שלושה ביאורים ל"לבובין" - **רב הונא** אומר, שקושרים כל זוג של כבשים יחד שלא יברחו. ולומד זאת מכך ש"לבובין" לשון קירבה הוא, שנאמר (שיר השירים ד, ט): "לבבתי אחותי כלה". **עולא** אמר, שלבובין הוא עור שקושרים להם כנגד ליבם, כדי שלא יתנפלו עליהם זאבים. **רב נחמן בר יצחק** אמר, שלבובין הוא עור שקושרים לזכרים תחת זכרותם כדי שלא יעלו על הנקבות, (וכך ביארנו למעלה), ומוכיח זאת מדקתני סיפא: "והרחלים